

get ønske, at disse Bestræbelser maatte blive fortsatte. Alle disse Skoler kunne godt gaa jevnledes med hverandre, og den bedste Kontrol, der kan udøves ligeoverfor disse Skoler, bestaar i, at Folk sende deres Sønner og Døtre til en saadan Skole; de Skoler, hvor de finde, at der stiftes størst Nytte og Gavn, faae da naturligtvis den største Søgning. Dermed vil jeg ikke sige, at Regjeringen ikke i en betydelig Tid som den nærværende, hvor der gaar en saa aparte Strømning igjennem Befolkningen, skulde være berettiget, ja, jeg vil endog sige, forpligtet til at føre en saa nøiagtig Kontrol som muligt med disse Skoler. Denne Kontrol, tror jeg, maatte, saaledes som i sin Tid antydet af de to høifortjente Overfoldirektører, mere bestaa i en raadgivende og opmuntrende Veiledning, end egentlig være irettesættende eller befalende.

Mod den Paastand, at der ikke skulde læres Noget paa disse Folkehøiskoler, som blev fremsat i sidste Møde, vil jeg sige, at, hvis det ærede Medlem kjendte Forholdene i den Egn, hvor jeg bor, vilde han finde, at der lære de unge Mennesker ret godt paa alle tre Slags Skoler. Jeg har været tilstede ved den Overhøring, der har fundet Sted i Dørværelse af Provsten og Præsten og Landmænd paa Egnen, og vi have ikke Andet end kunnet glæde os over den Fremgang, som Eleverne havde gjort, og jeg veed, at der ogsaa i sin Tid er blevet gjort Indberetning til høiere Vedkommende om, at Fremgangen var særdeles god og glædelig. Naar man saaledes som det ærede Medlem ikke har havt Leilighed til selv at kjende Forholdene, til at se med egne Øine og høre med egne Øren hvad der foregaar, saa skal man, tror jeg, være noget forsigtig med Hensyn til de Beretninger, der komme til En andensteds fra; thi disse Beretninger rette sig meget efter den Anskuelse, Vedkommende have om disse Anstalter. Gaar man til Noget, der betragter dem fra den ene Side, saa siger han: Ja i denne Skole er der kun en vældig Undervisning, og hvad der bliver lært der, er Noget, der ikke er værd at bryde sig om; og gaar man hen til Andre, der betragte dem mere fra den anden Side, saa sige disse

om den anden Slags Skoler: Ja det, der læres der, gaar ikke i aandelig Retning, det er ikke vækkende, der lægges ikke an paa at skærpe Fædrelandskærligheden; hvad der læres der, gaar Alt i materialistisk Retning. Det er ikke heldigt at rette sig efter de forskjellige Anskuelse hos dem, der meddele disse Oplysninger, og jeg vilde derfor meget ønske, at de to ærede Landssthingsmænd selv ville komme paa disse Skoler og se og høre, hvorledes det gaar til; jeg tror, at de da ville finde Anledning til at sælde en gunstigere Dom over disse Anstalter end den, vi have hørt. — Jeg tror, at der Gud ske Lov ikke er nogen Fare med Hensyn til Politiken i vore Bøndehøiskoler for nærværende Tid, selv med Hensyn til den Høiskole, man har lidt i Rifferten, og hvis Forstander tager temmelig aktiv Del i det politiske Liv, tror jeg, at, hvis de Herrer vilde undersøge, hvorledes det gaar til der og høre paa, hvad den Mand taler, vilde de komme til det Resultat, at man maa være vedkommende Mand takkyldig, fordi han stræber at holde den Bevægelse, som ikke kan undertrykkes ved Politiken eller ved Magt indenfor lovlige Grændser. Politiken maa snige sig ind i alle mulige Forhold i Livet; efter at vi have faaet den frie Forsatning, kan den ikke holdes ude, og ethvert Parti kan paa sin Maade være berettiget, naar det gaar frem paa en menneskekærlig og human Maade. Jeg vil ikke sige, at Politiken drives ved Høiskolerne, men den kommer dog ind baade ved Undervisningen og ved de Blade, der holdes og læses, og man kan ikke paalægge noget Baand i denne Henseende. Vilde man saaledes gennemføre Kontrol, at man vilde tage Understøttelsen bort fra de Skoler, der gif i en vis Retning, saa vilde dette Parti derved blot blive saa meget mere ivrigt, at Hensigten ikke vilde blive opnaaet. Det er imidlertid ikke alene ved Høiskolerne, at Politiken har faaet Indgang; jeg antager ogsaa, det er Tilfældet ved Laananstalterne, ja selv ved Universitetet, og vi maatte jo altsaa føre Kontrol med, at Politiken ikke blev drevet ved de andre Lærestanstalter, thi de skulde jo alle nyde ens Ret. Det er derfor mit inderlige Ønske, at de to ærede Landssthings-